

*Маслюк А. М., кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник лабораторії
історії психології ім. В.А. Роменця
Інституту психології імені Г. С. Костюка
НАПН України (м. Київ)*

ДО ІСТОРІЇ СТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ВІЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ (СТАТУТ 1948 РОКУ)

У статті розглядається історія створення Українського вільного університету, першого українського навчального закладу в еміграції. Подано, мовою оригіналу, статут Українського вільного університету 1948 року м. Мюнхен Німеччина.

Ключові слова: архів, діаспора, еміграція, статут, Український вільний університет.

В статті розглядається історія створення Українського вільного університету, першого українського навчального закладу в еміграції. Подано, на мові оригіналу, статут Українського вільного університету 1948 г. Мюнхен Німеччина.

Ключевые слова: архив, диаспора, эмиграция, устав, Украинский свободный университет

The article deals with the history of the Ukrainian Free University, the first Ukrainian school in exile. Filed, the original language, the statute Ukrainian Free University in 1948 in Munich Germany.

Keywords: archive, diaspora, migration, charter, Ukrainian Free University

Постановка проблеми. Актуальність дослідження проблеми становлення психології в українській західній діаспорі ХХ ст. зумовлена тим, що внесок українських психологів в розвиток європейської та світової психології недооцінений, багато імен незаслужено забуто, психологічна спадщина не висвітлена сповна. Вивчення наукової спадщини вчених Українського вільного університету (УВУ) сприятиме відродженню психологічних знань української діаспори як невід'ємної складової розвитку європейської психології. Дослідженням проблеми становлення та розвитку унікального навчального закладу займалися переважно історики О. Я. Гаранін, В. І. Кучер, Ю. І. Макар, С. П. Наріжний, І. С. Руснак та ін., що лише започаткували історичне значення УВУ, які, водночас, потребують історико-психологічного осмислення та аналізу. Попри наявності певної кількості праць пошукового характеру, психологічний аналіз праць викладачів УВУ все ще чекає на свого дослідника [2].

Матеріал, що викладається нижче, має за мету висвітлити, наскільки це дозволяє джерельна база, особливості становлення Українського вільного університету. Нова соціально-культурна й ідеологічна ситуація породжує потребу у оновленій інтерпретації психологічної думки минулих століть [3].

Життя цього навчального закладу, як зазначав професор І. Мірчук є «неповторним явищем нашої еміграції» [4]. Незважаючи на

історичні, політичні та культурні причини цього «феномену» української еміграції, шлях його, за 91 рік існування, був доволі тернистим. Очевидно, що вихідним пунктом аналізу поставленого у даному дослідженні питання, має стати аналіз історичного контексту. Зокрема, щодо умов створення, організації навчання та персоналій із якими прямо чи опосередковано пов'язується один із перших навчальних закладів в діаспорі, що став «Меккою» (виділено нами – А. М.) української духовності поза межами України.

Співробітники УВУ ставили перед собою такі завдання: досліджувати та вивчати історію, культуру, економічне становище України та зв'язки з сусідніми народами; виховувати нові покоління науковців, політичних і громадських діячів; публікувати об'єктивні наукові праці про життя і діяльність українського народу; доносити до світової громадськості правдиву інформацію про Україну та український народ. У зв'язку з цими завданнями, буде цікавим архівний спадок УВУ. Зокрема, розглянемо текст статуту УВУ від 1948 року (документ подано мовою оригіналу) [1; 5].

СТАТУТ УКРАЇНСЬКОГО ВІЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

І. Назва і осідок*

Ст. 1.

1. Університет має назву українською і латинською мовами:

Український Вільний Університет

Universitas Libera Ucrainensis, давніше:

Питання психології

Universitas Ucrainensis Libera Pragensis.

2. Крім цього, Український Вільний Університет вживає відповідно до потреби перекладу своєї назви також іншими мовами.

* *Осідок* – місце розташування.

Ст. 2.

1. Осідок університету є столичне місто Баварії – Мюнхен.

На основі постанови Сенату Університету можна перенести осідок цілого Університету або його окремих факультетів також до іншої місцевості.

II. Мета, завдання і характер

Ст. 3.

1. Мета Українського Вільного Університету:

а) плекати всі галузі науки, а зокрема ті, що безпосередньо або посередньо стосуються до української нації, і розвивати основи української культури як складової частини культури людства;

б) навчати і підготовляти український фаховий і науковий доріст*.

2. У проведенні цієї мети Український Вільний Університет:

а) веде систематичні курси, виклади та семінари українською мовою, а винятково і чужими мовами;

б) засновує і веде потрібні інститути, лабораторії та всякі дослідно-наукові установи, бібліотеки й музеї.

в) засновує в різних державах делегатури університету та філії факультетів.

Ст. 4.

1. Український Вільний Університет – це корпорація з правовою особою**.

2. Український Вільний Університет продовжує свою традицію дотеперішньої наукової і навчальної діяльності з часу осідку в Празі.

III. Поділ на факультети і відділи

Ст. 5.

1. Український Вільний Університет поділяється на факультети, а факультети можуть поділятися на відділи.

2. Діють такі факультети:

а) філософічний*** факультет, поділений на відділи філософії та педагогіки; української філології; слов'янської філології; класичної філології; історії; географії; археології; етнології і мистецтвознавства;

б) факультет права і суспільно-економічних наук, поділений на два відділи: правничий 4* та суспільно-економічних наук.

3. На основі постанови Сенату, затвердженої Загальною Професорською

Колегією, можна засновувати також інші факультети або відділи факультетів, відповідно до бюджету університету.

* *Доріст* – підростаюче покоління.

** *Корпорація з правна особою* – юридична особа з відповідними правами.

*** *Філософічний* – філософський.

4* *Правничий* – юридичний.

IV. Програма й засоби студій

Ст. 6.

1. Студії* в Українському Вільному Університеті відбуваються у формі викладів-лекцій, праці в семінарах, лабораторіях та інститутах.

2. Загальну програму студій університету на основі програми окремих факультетів затверджує Сенат.

3. Плян студій на окремі студійні роки** виробляє на основі програми університету кожний факультет.

V. Навчальні сили

Ст. 7.

До навчальних сил Українського Вільного Університету належать:

а) звичайні професори; б) надзвичайні професори; в) доценти-супленти; г) доценти; г) викладачі; д) лектори.

Ст. 8.

1. Звичайних і надзвичайних професорів покликає Рада Факультету з-поміж доцентів Українського Вільного Університету або з-поміж професорів і доцентів інших університетів чи їм рівнорядних шкіл, а також з-поміж окремих учених, відомих своїми науковими працями у відповідних ділянках науки.

2. Покликання професорів Радою Факультету після запиту кураторії про фінансові можливості затверджує Сенат.

Ст. 9.

1. Доценти габілітуються на навчання одного з предметів або групи предметів згідно з габілітаційною ординацією кожного факультету.

2. Уділення веніам доценті, прийняте після успішної габілітації, затверджує Сенат в межах бюджету.

3. Звільнення від габілітації, постановлене Радою Факультету і затверджене Сенатом, є рівне з проведеною габілітацією доцента.

4. Доценти, які ведуть самостійно з доручення Ради Факультету курс одного з програмових предметів навчання, є доцентами суплентами.

Ст. 10.

Питання психології

1. Доручення самостійно викладати програмовий предмет на час одного студійного семестру дає викладачам Рада Факультету за потвердженням Сенату.

2. Під тими самими умовами Рада Факультету дає лекторам доручення читати лекції під наглядом одного з професорів.

3. Асистентів покликає на внесення керівника катедри Рада Факультету, а Сенат затверджує.

Ст. 11.

1. Права і обов'язки всіх навчальних сил окреслює окрема ординація, ухвалена Сенатом і затверджена Заг[альною] Проф[есорською] Радою.

2. Факультети, виконуючи ординацію, в разі потреби окреслюють ближче ці права й обов'язки.

* *Студії* – навчання.

** *Студійні роки* – роки навчання.

VI. Органи управління

Ст. 12.

Органами управління Університету являються:

а) Ректор і Сенат; б) Загальна Професорська колегія; в) Декани і Ради Факультетів; г) Головний секретар; г) Кураторія

VII. Ректор

Ст. 13.

1. На чолі Університету стоїть Ректор.

2. Ректор репрезентує університет назовні, керує згідно з обов'язуючими приписами всім його внутрішнім життям та відповідає перед Сенатом і Загальною Професорською Колегією за можливо найліпший стан Університету з наукового і педагогічного погляду. В питаннях фінансово-господарських Ректор підлягає контролю Кураторії.

3. Зокрема Ректор:

а) виконує ухвалений Сенатом і Заг[альною] Проф[есорською] Колегією та затверджений Кураторією бюджет Університету. На випадок непогодження між Сенатом і Кураторією остаточно вирішує справу Загальна Професорська Колегія кваліфікованою більшістю 2/3 голосів. Якщо нема цієї кваліфікованої більшості, тоді залишається проєкт бюджету в формі пропонуваної Кураторією;

б) приймає присягу навчальних сил і студентів;

в) приймає і звільняє в межах бюджету допоміжний персонал згідно з правилами ухваленими Сенатом;

г) скликає Сенат і Заг[альну] Проф[есорську] Кол[егію] та проводить ними;

г) складає річний звіт Заг[альної] Проф[есорської] Колегії і подає його до відома Кураторії;

д) разом із Сенатом дбає про лад і внутрішню дисципліну всієї корпорації згідно з дисциплінарною ординацією університету.

Ст. 14.

1. Ректора вибирає на один академічний рік Заг[альна] Проф[есорська] Колегія абсолютною більшістю голосів членів таємним голосуванням; при рівності голосів рішає жереб.

2. Ректором може бути вибраний тільки один із звичайних професорів за чергою факультетів.

3. Після вибору нового Ректора в найближчому студійному році попередній Ректор виконує обов'язки Проректора. Коли попередній Ректор

не може виконувати обов'язку Проректора, тоді новий Проректор вибирається таким самим способом, як Ректор.

Ст. 15.

1. Проректор заступає Ректора під час його відпустки.

2. У випадку відсутности ректора і Проректора, Ректора заступає один з Деканів порядку старшинства та праці в УБУ, а в крайньому випадку найстарший віком професор УВУ.

VIII. Сенат

Ст. 16.

1. До сенату належать:

а) Ректор і Проректор; б) Декани і Проректори факультетів; в) Голова Кураторії УВУ; г) Голови Делегатур та їхні заступники.

2. До компетенції Сенату належать усі справи управління Університету, що не застережені виразно іншим органом.

3. Зокрема до Сенату належить:

а) пропонувати зміни і доповнення статуту,

б) затверджувати представлені Радами факультетів промоційні та габілітаційні ординації та правила,

в) організувати, відкривати і закривати інститути, лябораторії, як і інші допоміжні установи,

Питання психології

г) предклати Загальним Зборам Професорської Колегії на затвердження пропозиції про засновання делегатур і філій,

г) представляти бюджет Загальній Професорській Колегії і Кураторії та наглядати за його виконанням,

д) затверджувати веніям легенді габлітованих доцентів та затверджувати покликаних професорів,

е) затверджувати доручення викладати, представлені факультетами,

е) затверджувати пропозиції факультетів про надання титулу почесних докторів,

ж) вибирати секретара Сенату.

Ст. 17.

1. Для законности постанов Сенату потрібна присутність щонайменше половини всіх членів Сенату.

2. Постанови приймаються звичайною більшістю голосів, якщо в окремих випадках статут не застерігає кваліфікованої більшості; при рівності голосів рішає постанова, за яку голосує Ректор, або виконавець обов'язків Ректора; при таємнім голосуванні рівність голосів означає відхилення внесення, при чому Ректор може зарядити повторне голосування.

3. Для відмови затвердження покликання професора або уділення веніям доценті треба 2/3 більшості голосів із усіх присутніх членів Сенату.

4. Засідання Сенату скликає Ректор та укладає його порядок дня. На письмову заяву трьох членів Сенату з поданням порядку дня Ректор зобов'язаний скликати Сенат до восьми днів.

Ст. 18.

1. У випадку неможливості скликати вимагану кількість членів Сенату в невідкладних справах може рішати малий Сенат, складений з Ректора, проректора, Деканів, чи виконавців їхніх обов'язків, при чому постанови малого Сенату слід подати на найближчій нараді Сенатові до відома і затвердження.

ІХ. Загальна Професорська Колегія

Ст. 19.

1. До компетенції Загальної Професорської Колегії належить:

а) вибирати Ректора, Проректора, Суддів Університетського Суду та Членів Кураторії;

б) приймати щорічний звіт Ректора і Сенату;

в) обговорювати та рішати справи, представлені Ректором і Сенатом;

г) ініціювати справи удосконалення навчання і дисципліни та матеріального забезпечення Українського Вільного Університету та його громадян.

Ст. 20.

1. У зборах Професорської Колегії беруть обов'язкову участь з рішальним голосом усі звичайні і надзвичайні професори, доценти-супленти та по одному делегатові від доцентів кожного факультету.

2. Справи вирішуються звичайною більшістю голосів, якщо не застережено в окремих випадках іншого способу. Для дійсности зборів

обов'язкова присутність не менше половини діяльних членів професорської колегії.

3. Вибори Ректора і Проректора таємні, а рішає абсолютна більшість

голосів при присутності щонайменше половини діяльних членів професорської колегії; у випадку рівності голосів про вибір кандидата рішає жереб.

4. Доценти, що не є делегатами, беруть участь у зборах Загальної Професорської Колегії з дорадчим голосом.

Ст. 21.

1. Звичайні Збори Загальної Професорської Колегії Українського Вільного Університету скликає і проводить Ректор перед кінцем кожного студійного року, щоб подати звіт свій і Сенату та провести вибори.

2. Надзвичайні Збори Загальної Професорської Колегії скликає і проводить ректор з власного почину, за постановою Сенату чи на вимогу Ради Факультету або 1/4 управнених до участі в Загальній Колегії членів.

Х. Факультети

Ст. 22.

1. Факультет – це автономна в середині університету корпорація, що розвиває одну групу зв'язаних між собою наук і знань та виконує мету і завдання Університету згідно з цим статутом та під зверхнім доглядом Сенату і Загальної Професорської Колегії.

2. Факультет складається з окремих кафедр, що ними керує професор або доцент-суплент у випадку відсутности професора; кожна кафедра може мати побіч керівника кафедри ще інші наукові сили (доцентів, викладачів, лекторів і асистентів) та наукові установи (семінар, бібліотеку, лябораторію, окремі дослідні установи і т. ін.); чинність кафедри визначає

Питання психології

в межах правил факультету окремих регулямін катедри.

3. Організацію факультету, кількість його кафедр та всі його чинності визначають окремі правила студій факультету, затверджені Сенатом.

4. Зміни і доповнення правил студій факультету ухвалює факультет і затверджує Сенат.

Ст. 23.

Органами факультетів являються:

а) Декан і Проректор, б) Рада факультету, в) Секретар факультету.

Ст. 24.

1. Декан репрезентує свій факультет перед Ректором, Сенатом і Загальною Професорською Колегією і в межах статуту назовні і веде факультет у межах постанов Ради Факультету.

2. Зокрема Декан:

а) наглядає над виконанням програми і пляну навчання факультету;

б) скликає Раду Факультету і нею проводить;

в) відає студентськими справами факультету;

г) відає видавничою діяльністю факультету.

Ст. 25.

1. Декана вибирає Рада Факультету на кожний студійний рік з-поміж звичайних професорів, або надзвичайних професорів абсолютною більшістю при таємному голосуванні, у якому беруть участь усі професори, доценти-супленти та один делегат від доцентів.

Ст. 26.

1. Уступаючий Декан з попереднього року стає Проректором. На випадок зречення від проректорських функцій, Рада Факультету вибирає нового Проректора передбаченим для виборів Декана порядком.

2. У випадку відсутності Проректора, Факультетська Рада вибирає заступника Проректора.

Ст. 27.

1. Проректор заступає Декана в його відсутності та допомагає Деканові в його праці.

2. У випадку відсутності Проректора, Факультетська Рада вибирає заступника Проректора.

Ст. 28.

1. До Ради Факультету належать із рішальним голосом в усіх справах факультету всі професори та доценти-

супленти і один делегат від доцентів факультету.

2. Всі інші габілітовані навчальні сили* факультету мають рішальний голос у справах виконання пляну навчання і педагогічних, а у всіх інших

справах, крім виборів, дорадчий голос, який мають також викладачі. Викладачів запрошується тільки тоді, коли це потрібно, відповідно до поставленого в програмі зборів питання.

Ст. 29.

До компетенції Ради Факультету належить:

а) вибирати Декана, при потребі Проректора, як теж і його, заступника;

б) пропонувати зміни і доповнення правил студій факультету, схвалювати програми і плян факультету та ординації іспитів, промоцій і контролю студій;

в) вибирати нові навчальні сили факультету і призначати керівників кафедр та доручати виклади;

г) призначати іспитові комісії;

г) ініціювати всякі постанови й почини в межах статуту для кращого розвитку факультету.

Ст. 30.

1. Раду Факультету скликає Декан у міру потреби, але щонайменше два рази на семестр.

2. На обґрунтовану вимогу трьох членів Ради з рішальним голосом Декан зобов'язаний скликати Раду в термін до 14 днів.

3. Постанови Ради Факультету вимагають присутності половини діяльних членів і абсолютної більшості голосів присутніх.

Ст. 31.

1. Секретаря факультету призначає Ректор.

2. Секретар безпосередньо підлягає Деканові, відповідає за ведення канцелярії факультету та виконує постанови компетентних органів факультету.

* *Навчальні сили* – наукова адміністрація.

XI. Головний секретар

Ст. 32.

1. Адміністрацію канцелярії Університету веде Головний секретар, іменованій на внесення Ректора Сенатом. Головний секретар підлягає службово безпосередньо Ректорові і виконує постанови всіх компетентних органів на

Питання психології

основі окремого регуляміну канцелярії, ухваленого Сенатом.

ХІІ. Надання академічних ступенів

Ст. 33.

1. Надання академічних ступенів – магістра і доктора – визначають окремі правила студій та промоційна ординація, ухвалені радою Факультету і затверджені Сенатом.

ХІІІ. Університетський Суд

Ст. 34.

1. Університетський Суд складається з трьох членів і трьох заступників, вибраних абсолютною більшістю у таємному голосуванні Загальною Професорською Колегією на три роки.

2. Університетський Суд сам вибирає більшістю голосів на один рік свого голову і секретара.

Ст. 35.

1. Університетський Суд компетентний:

а) рішати у випадку спору про важність постанов й актів усіх органів Університету щодо їх згідності із статутом і обов'язуочими на його основі ординаціями і регулямінами;

б) рішати справи між окремими органами Університету, між громадянами Університету і його органами та громадян Університету між собою.

в) вирокувати в дисциплінарних справах;

2. Оцінка іспитів, габілітацій і призначень не підлягає розглядові Суду.

Ст. 36.

1. Дисциплінарне внесення подає і обгрунтовує Ректор чи Декан, або з їх доручення визначений ними дисциплінарний речник.

2. В студентських дисциплінарних справах належить перед рішенням вислухати опінію голови студентського представництва Університету.

Ст. 37.

1. Дисциплінарні кари є:

а) усна остророга; б) письмова остророга; в) припинення в правах на 1 семестр; г) виключення з Університету студента або усунення з катедри навчальних сил і звільнення з Університету.

2. Усну остророгу видає Ректор або Декан, а хто почуває себе покривдженим, може відкликатися до Університетського Суду.

3. Інші кари накладає Університетський Суд, при чому виключення або усунення

приймається тільки однозгідною постановою Суду.

4. Ближче означає справування Суду окремий правильник, ухвалений Судом і затверджений Сенатом.

5. Судові справи мусять вестися усно і з безпосередньою участю обвинуваченого, свідків і знавців, а вирок мусять бути виданий письмово

з обгрунтуванням.

ХІV. Студентство

Ст. 38.

1. Звичайним слухачем може бути тільки особа, що має свідоцтво зрілости середньої школи загально-освітнього типу з латинською мовою. Особа, що покінчила таку середню школу без латинської мови, має скласти додатковий іспит з латини під час перших двох семестрів перебування в Університеті. Слухачі відділу суспільно-економічних наук факультету права і суспільно-економічних наук від цього обов'язку звільнені.

2. Вільними слухачами можуть бути інші дорослі особи.

3. Запис проводить Декан на основі правильника, ухваленого Радою Факультету.

4. Запис стає правосильний після складення на руки Ректора приречення громадянина Університету, про що видається іматрикуляційна грамота.

5. Студійна книжка студента з посвідченням навчальних сил видається на основі окремого правильника.

6. Студенти одного факультету чи одного відділу можуть творити як громадяни Університету одно або більше товариств, статути яких на пропозицію Ради Факультету затверджує Сенат.

ХV. Студійний рік

Ст. 39.

1. Початок і закінчення студійного року визначає Сенат.

ХVІ. Грамоти і листування Університету

Ст. 40.

1. Грамоти академічного змісту (студійні книжки, іспитові свідоцтва, іматрикуляційні грамоти, дипломи і т. д.) мають підпис органів, зазначених в окремих приписах, і печатку Університету.

2. Інші документи і листування в імені Університету підписує Ректор або інші особи з доручення, а папери від факультету Декан, або з його доручення, з витисненням печатки.

Питання психології

3. Договори і інші зобов'язання в імені Університету підписує із уповноваження Сенату Ректор і секретар Сенату.

XVII. Кураторія

Ст. 41.

1. До Кураторії Українського Вільного Університету належать:

а) чотири члени, вибрані на три роки Загальною Професорською Колегією способом, передбаченим для вибору Ректора;

б) два члени, вибрані Товариством Прихильників Українського Вільного Університету, які не є членами педагогічної колегії УВУ;

в) по одному представникові баварського та американського наукового світу;

г) Ректор Українського Вільного Університету;

г) заступники Делегатур Університету.

2. Кураторія вибирає абсолютною більшістю своїх членів Голову Кураторії, який провадить Кураторією і заступає її назовні; Головою Кураторії не може бути Ректор.

Ст. 42.

1. До компетенції Кураторії належить:

а) дбати про правну охорону УВУ, його розвиток і матеріальне забезпечення;

б) розглядати і представляти зауваження до представленого Сенатом бюджету УВУ та контролювати його виконання;

в) розглядати питання матеріального забезпечення навчальних сил УВУ, наскільки йдеться про їх матеріальне забезпечення.

2. Подані на розгляд Кураторії постанови Сенату Кураторія затверджує або відмовляє затвердження більшістю щонайменше трьох голосів в при сутності щонайменше чотирьох членів.

3. Відмову Кураторія подає у письмовій формі з обґрунтуванням. Якщо до 40 днів від вручення Кураторії акту, що підлягає затвердженню, вона не прийме остаточної постанови, то це рівняється затвердженій Кураторією постанові.

XVIII. Кінцеві постанови

Ст. 43.

1. Для зміни цього статуту треба 3/4 більшості голосів Заг[альної] Проф[есорської] Ко легії в присутності абсолютної більшості всіх її управнених членів і також більшості Сенату.

2. Для добровільної ліквідації Українського Вільного Університету потрібна письмова згода всіх членів Заг[альної] Проф[есорської] Колегії.

3. При ліквідації майно переходить на ту українську установу, яку вкаже постанова Заг[альної] Проф[есорської] Колегії, а якби її не було, яку вкаже останній ректор або виконавець його обов'язків.

Архів Українського вільного університету в Мюнхені. Канцелярія*.

* *Архів УВУ* знаходиться у стані упорядкування.

Висновок. Отже, Український вільний університет є першим українським навчальним закладом еміграції за кордоном, що має складну і багатогранну історію становлення і розвитку.

На базі архівних джерел розглянуто статут УВУ 1948 року м. Мюнхен, як базового установчого документу, що дав можливість створити унікальний навчальний заклад української діаспори, аналогів якого немає. Зроблений огляд не вичерпує усієї складності досліджуваної проблеми. Подальше поглиблене вивчення становлення Українського вільного університету може виявитися продуктивним для розуміння розвитку психології в УВУ, так і в українській діаспорі ХХ століття вцілому.

Література

1. Боряк Г., Дубровіна Л. Архів Українського Вільного Університету в Мюнхені: попередній огляд фондів // Архіви України. – 2004. – № 4–6. – С. 84–93.

2. Кіцак Н. М. Розвиток української етнопсихології в західній діаспорі ХХ століття : дисерт. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.01 / Наталія Миронівна Кіцак. – К., 2000. – 197 с.

3. Кульчицький О. Український персоналізм (філософсько-етнопсихологічна синтеза. – Мюнхен, Париж : P.I.U.F. Paris, 1985. – 191 с. (Серія : Монографії, Ч. 41).

4. Мірчук І. Вступне слово // Науковий збірник Українського вільного університету. Ювілейне видання. – Т. VI. – Мюнхен : Вид. УВУ, 1956. – С. XXI.

5. Статут Українського Вільного Університету. Правила студій на Філософічному Факультеті. Правила студій на Факультеті Права і Суспільно-Економічних Наук. Ординація доцентів (Габілітація). – Мюнхен: Український Вільний Університет, 1985. – 63 с. (Серія: Varia, Т. 31).